

Slovarček nekaterih temeljnih pojmov

Anketa

- je tehnika, s katero običajno ugotavljamo mnenje večjega števila ljudi o nekem pojavu, osebi ali situaciji;
- anketiramo pisno ali ustno ter pri tem uporabimo vnaprej pripravljen vprašalnik;
- omogoča zbiranje podatkov v relativno kratkem času in na enostaven način.

Avtor

- pisec samostojno izdanega besedila (pisatelj, pesnik ...);
- sestavljalec slovarja, leksikona, enciklopedije;
- likovni umetnik, skladatelj, kartograf ...

Bibliografija

- seznam tiskanih del, urejen po abecedi, časovnem zaporedju ali po vsebini;
- sodijo med osnovna orodja knjižnic za iskanje informacij.

Bibliografski opis

- bibliografski opis publikacije: opis, ki omogoča prepoznavo in iskanje publikacije v vseh vrstah katalogov.

Citirati

- v ožjem pomenu: dobessedno navesti, prepisati;
- v širšem pomenu: citiranje kot del znanstvenega aparata v smislu navajanja virov v osrednjem besedilu.

Časnik (angl. newspaper)

- je serijska publikacija, ki v tiskani ali netiskani obliki izhaja redno, tj. v določenih in pogostih intervalih – dnevno ali večinoma vsaj tedensko, redkeje dvotedensko ali mesečno;
- objavlja novice z različnih področij družbene dejavnosti, kot so politika, gospodarstvo, znanost, šolstvo, kultura, šport ...;
- v njih najdemo novice, rubrike, oglase, občasne priloge ...;
- za tiskane časnike je značilen velik format in tisk v stolpcih;
- uredništva običajno objavljajo tudi elektronsko verzijo svojega časopisa (pri nas Delo, Dnevnik, Finance ...), dostopno prek interneta.

Časopis (revija, angl. journal, review)

- je periodična publikacija književnega, znanstvenega, strokovnega, umetniškega, političnega, zabavnega ali drugega značaja;

- izhaja v rednih časovnih razmakih, npr. polmesečno, mesečno, trimesečno, polletno v enotnem formatu;
- časopisi so manjšega formata od časnikov.

Elektronski dokument

- dokument v strojno čitljivi obliki, za njegovo uporabo potrebujemo posebno (računalniško ali drugo) opremo.

Enciklopedija

- enciklopedije so strnjene pregledi znanja, ki je razvrščeno pod gesli, besedami iztočnicami ali naslovi tematike;
- vsebujejo najpomembnejše informacije (jedrnate in kratke) z vseh področij znanja; prinašajo kratek opis teme, definicije, razlage, zgodovinski pregled, podatke ...;
- glede na vsebino delimo enciklopedije na splošne in specialne (namenjene posameznim temam).

Informacija (information)

- skupek podatkov v osmišljeni obliki, na nekem mediju;
- prejemniku povečajo znanje in so podlaga njegovih odločitev.

Intervju

- metoda zbiranja podatkov v družboslovnem raziskovanju;
- strokovno načrtovan in voden pogovor za diagnostično obravnavo;
- pogovor za objavo v množičnih občilih.

ISBN

- ISBN: International Standard Book Number (Mednarodna standardna številka knjige);
- je desetmestna številka, ki identificira izdajo nekega naslova pri določenem založniku in je za to izdajo enkratna.

ISSN

- ISSN: International Standard Serial Number (Mednarodna standardna številka serijske publikacije);
- je devetmestna koda, ki nezamenljivo identificira določeni naslov serijske publikacije.

Izdaja (okr. izd.)

- tiskano avtorsko delo v enem ali več natisih; prva izdaja je osnova za vse poznejše (pregledane, dopolnjene, popravljene, žepne).

Izdajatelj

- avtor, ustanova, ki pripravi (uredi) in (so)financira izdajo za tisk, založi pa jo kdo drug, praviloma založba s potrebnim administrativnim aparatom in prodajno mrežo;

- izdajatelj in založnik največkrat nastopata v skupni vlogi.

Knjižna zbirka

- založniška oznaka za skupino posameznih publikacij z zbirnim naslovom.

Knjižnično gradivo

- glede na obliko knjižničnega gradiva ločimo: knjižno gradivo, neknjižno gradivo;
- knjižno gradivo: ima podobo knjige (tudi brošure); publikacija je sestavljena iz sešitih ali na drugačen način povezanih listov s platnicami in ima več kot 4 strani;
- neknjižno gradivo: nima podobe knjige oz. je razmnoženo na materialnih podlagah, ki niso papir (kartografsko, slikovno, glasbeno gradivo, rokopisi, elektronski viri (on-line dostopni, CD-ROM ...).

Kolofon

- navadno na eni od prvih ali končnih strani knjige ali brošure zbrani osnovni podatki o njenih avtorjih, tehničnih sodelavcih, založniku, tiskarni, kraju in letu izida, zaporedni številki izdaje oz. ponatisa, včasih tudi o avtorskih pravicah, nakladi, ISBN ...;
- to je t.i. osebna izkaznica izdaje.

Leksikon

- leksikoni se od enciklopedij razlikujejo predvsem po tem, da so opisi pod gesli krajši in bolj jedrnat in so se razvili iz slovarjev;
- tudi leksikone glede na vsebino delimo na splošne in specialne (pokrivajo ožja področja).

Monografija

- knjiga z znanstveno, poljudoznanstveno, strokovno ali umetniško vsebino, ki izčrpno obravnava določeni problem, vprašanje ali predmet, osebo ali dogodek in je namenjena ožji ali širši javnosti.

Natis

- tiskano delo kot posamezna izdaja;
- prvi natis je prva natisnjena različica publikacije;
- dotis je dodatna naklada, natisnjena po nespremenjeni predlogi in zato v vsem enaka prvemu natisu;
- ponatis je glede na prvi natis praviloma spremenjen (dopolnjen, pregledan, popravljen) vsaj v podatkih, navedenih v kolofonu.

Parafrazirati

- opisati ali obširneje razložiti, jasneje povedati z drugimi ali s svojimi besedami.

Periodična publikacija

- je serijska publikacija, ki izhaja v pravilnih intervalih, pogosteje kot enkrat letno in redkeje kot dvotedensko, in pri kateri so za posamezne zvezke značilni raznovrstni prispevki in različni pisci;
- periodične publikacije: časopisi oz. revije, bilteni ...

Periodika

- periodika ali periodični tisk: tiskovine, ki izhajajo v določenih časovnih presledkih.

Podatek (data)

- kar omogoča prepoznavanje neke stvari (v obliki, ki omogoča računalniško obdelavo);
- podatki so določeni deli informacije, pripravljeni za obdelavo.

Publikacija

- tiskano delo, namenjeno ožji ali širši javnosti.

Referenčni viri

- beseda »referenčni« izhaja iz angl. glagola »refer«, ki pomeni »obrniti se na nekoga ali na nekaj za pomoč oz. informacijo«; referenčni vir je potemtakem vir, ki ga uporabimo za pomoč pri iskanju informacij o določeni temi;
- gre za vire, ki so organizirani in napisani tako, da so primerni za preprosto in hitro uporabo oz. iskanje informacij;
- značilna je abecedna, vsebinska ali kronološka ureditev;
- poznamo dve temeljni skupini referenčnih virov: viri, ki vsebujejo iskane informacije (npr. slovarji, enciklopedije, priročniki, leksikoni, atlasi ...) in viri, ki uporabniku povedo, kje informacije lahko najde (npr. kazala, bibliografije ...).

Serijske publikacije

- serijske oz. nezaključene publikacije so dokumenti v tiskani ali drugačni obliki, ki izhajajo v več ali manj določenih časovnih intervalih, imajo enak stvarni ali glavni naslov, vsebina pa je tematsko vezana nanj; praviloma izhajanje serijskih publikacij ni vnaprej časovno omejeno; izhajajo v zaporednih zvezkih, posamezni zvezki so označeni s številko ali časom izida;
- vsaka serijska publikacija ima mednarodno številko, tj. ISSN (International Standard Serial Number);
- delimo jih na: periodične publikacije, časnike in vrstne publikacije.

Standard

- standard je dokument, ki navaja splošna in večkrat uporabna pravila, navodila ali značilnosti proizvodov, storitev ali z njimi povezanih procesov in proizvodnih postopkov in katerega upoštevanje ni obvezno;
- naša navodila za pisanje nalog so narejena po standardih ISO.

Vrstne publikacije

- izhajajo enkrat letno ali redkeje in imajo vedno enako zunanjo podobo.

Založba

- podjetje, družba, društvo, posameznik (praviloma tudi izdajatelj), ki založi denar za pripravo in natis monografske knjižne ali periodične publikacije, s pogodbami uredi avtorske pravice avtorjev in drugih sodelavcev, poravna stroške tiska, vezave, nadzoruje delo ter navadno poskrbi tudi za prodajo in razpečevanje prek lastnih in drugih za to usposobljenih prodajnih poti (knjigarne, knjižni klubi, zastopniki, poverjeniki, ponudbe po pošti, telefonu); vse to lahko opravi tudi avtor sam – v tem primeru gre za samozaložbo;
- najstarejši slovenski založbi sta Mohorjeva družba (Celovec 1851) in Slovenska matica (Ljubljana 1864).

Založnik

- je materialno odgovoren za izdajo publikacije;
- primer: če rečemo, da je Mladinska knjiga založila določeno publikacijo, pomeni, da je Mladinska knjiga našla in založila sredstva za tiskanje te publikacije.

Viri:

ILICH, Iztok. 2007. *Knjiga*. Ljubljana : Mladinska knjiga. (Leksikoni Cankarjeve založbe). ISBN 978-86-11-17166-1.

Informacijsko opismenjevanje : priročnik za delo z informacijskimi viri. 2004. 1. natis. Ljubljana : Zavod RS za šolstvo. (Modeli poučevanja in učenja. Knjižnična dejavnost). ISBN 961-234-487-6.

Literatura : leksikon. 2009. 5. izd. Ljubljana : Cankarjeva založba. (Zbirka Mali leksikoni Cankarjeve založbe). ISBN 978-961-231-517-7.

Veliki slovar tujk. 2002. 1.izd., 1. natis. Ljubljana : Cankarjeva založba. ISBN 961-231-271-0.